

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

ЩОМІСЯЧНИЙ
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ
ЖУРНАЛ

№5
травень
2016

Організовані заняття
в дошкільному закладі

Розвінчуємо стереотипні
уявлення про заняття

Спостережливий
вихователь: який він?

Визначаємо та плануємо
шляхи розв'язання
пріоритетних
завдань ДНЗ

Конкурс педагогічної
майстерності
в дошкільному закладі

МЦФЕР
Освіта

pedrada.com.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

БЕХ І. Д. — директор Інституту проблем виховання НАПН України, д-р психол. наук

БІЛЕЦЬКА Л. А. — начальник відділу дошкільної освіти Управління освіти Голосіївської районної в м. Києві державної адміністрації

ГАВРИШ Н. В. — завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, головний науковий співробітник лабораторії дошкільного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, д-р пед. наук, професор

ІЛЬЧЕНКО Л. І. — керівник напряму «МЦФЕР: Освіта» Цифрового видавництва МЦФЕР

КОНОНКО О. Л. — завідувач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя, д-р психол. наук, професор

КРЕМЕНЬ В. Г. — президент Національної академії педагогічних наук України, д-р філос. наук, професор

КРУТИЙ К. Л. — професор Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка, д-р пед. наук

ЛАДИВІР С. О. — провідний науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, канд. психол. наук

ЛИСЕНКО Н. І. — директор з контенту Цифрового видавництва МЦФЕР

ОМЕЛЬЯНЕНКО Н. В. — шеф-редактор управлінських видань напряму «МЦФЕР: Освіта» Цифрового видавництва МЦФЕР, голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»

ПІРОЖЕНКО Т. О. — завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, д-р психол. наук

САВІНОВА Н. В. — шеф-редактор методичних видань напряму «МЦФЕР: Освіта» Цифрового видавництва МЦФЕР

СКОРИК О. О. — головний редактор журналів «Вихователь-методист дошкільного закладу» та «Методична скарбничка вихователя»

ЕКСПЕРТНА РАДА

ГАЛЯПА М. М. — директор ДНЗ № 256, Київ

МИХАЙЛІЧЕНКО Т. П. — завідувач ДНЗ № 405, Донецьк

РЕЗЕНЧУК Н. В. — вчитель-логопед ДНЗ № 205, Київ

СМОЛЬНИКОВА Г. В. — доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, канд. психол. наук

Київ
«МЦФЕР-Україна»
2016

ЩОМІСЯЧНИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ЖУРНАЛ

Вихователь-МЕТОДИСТ ДОШКІЛЬНОГО закладу

№ 5
ТРАВЕНЬ
2016

Видається за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України

Заняття в дошкільному закладі: світова практика

Пригадуєте, як Мальвіна даремно намагалася навчити Буратіно математики й письма, а в результаті заявила, що в нього зовсім немає здібностей до цих наук? Та, можливо, під сумнів слід поставити здібності самої Мальвіни, передусім педагогічні, яка не змогла цікаво організувати заняття для хлопчика?

Цього горе-учня я пригадала недарма. Саме його образ постав в уяві, коли замислилася над тим, як зацікавити дошкільників під час найпоширенішого способу організації навчальної діяльності дітей — освітніх занятт.

Традиційно педагоги-«дошкільники» називають заняття найефективнішою формою роботи з дітьми. Утім така позиція не зовсім характерна для освітньої практики багатьох інших країн світу.

Так, у дошкільних навчальних закладах Німеччині та Фінляндії заняття не проводять взагалі. Там вважають, що в дітей має бути справжнє дитинство, а всі необхідні знання вони отримають під час навчання у школі. Тоді як у швецьких дитячих садках заняття проводять переважно на свіжому повітрі. Увагу під час таких занять зосереджують не на інтелектуальному, а на фізичному розвитку дітей.

Та й наші педагоги і провідні науковці останнім часом заперечують згадану вище тезу про найвищу ефективність освітнього заняття порівняно з іншими формами роботи з дітьми. Більше того, вони називають цілу низку стереотипних уявлень педагогів про організовані заняття хибними. Докладніше про це — на сторінках журналу.

Як дізнатися, чи правильно педагоги розуміють сутність інтегрованих занятт, які вже довели свою ефективність, чи обізнані вихователі з особливостями їх змісту та структури? На допомогу вихователю-методисту — розробка тематичного семінару-практикуму.

Ефективним способом на практиці оцінити вміння педагогів організовувати заняття є конкурс педагогічної майстерності, один з етапів якого — проведення колективних переглядів відкритих занять.

Цю форму методичної роботи широко застосовують також на одному з етапів розв'язання пріоритетних завдань дошкільного навчального закладу. Визначення цих завдань наприкінці навчального року є однією з функцій методичної служби. Саме ці завдання визначають стратегічні напрями роботи ДНЗ на наступний навчальний рік. Своїм досвідом планування та окреслення способів розв'язання пріоритетних завдань дошкільного закладу діляться наші автори.

Любі колеги! Зaproшуємо вас на оновлений портал «Педрада» (www.pedrada.com.ua). Відтепер на ньому для вас ще більше професійної інформації у вільному доступі. Ви можете переглядати статті з архіву ваших улюблених видань. Читайте найсвіжіші та най актуальніші новини у сфері освіти й обговорюйте їх з колегами. Хай щастить!

До зустрічі на сторінках вашого улюблена фахового журналу!

Олеся Скорик

З повагою
головний редактор

говоримо про важливе

Алла ГОНЧАРЕНКО,
Наталія ДЯТЛЕНКО

4 Розвінчуємо стереотипні уявлення про заняття

У сучасних дошкільних навчальних закладах організовані заняття досі залишаються провідною формою роботи з дітьми. Утім такі заняття не завжди враховують усі можливості соціального, природного та предметно-ігрового простору дитячого садка, а отже, не забезпечують сприятливих умов для гармонійного розвитку особистості дошкільника. Тож важливо відмовитися від стереотипних уявлень і налаштуватися на нову освітню парадигму

комплектуємо методичний кабінет

Ірина РОМАНЮК,
Олена БОРОЗДІНА

13 Інтегроване заняття: поняття, особливості змісту та структури

Нині педагоги все частіше спостерігають зміни у перебігу процесів сприймання, осмислення та засвоєння інформації сучасними дітьми. З огляду на це варто змінити підходи до навчання, розвитку та виховання дошкільників. Одним із сучасних підходів у педагогічній практиці є використання інтеграції в освітньому процесі

обмінююмося досвідом

Галина ЛЕВКОВСЬКА

22 Формуємо життєву компетентність дошкільників під час інтегрованих занять

Реалії сьогодення потребують від людини вмінь швидко орієнтуватися в будь-яких обставинах, оперативно приймати рішення, постійно розширювати коло своїх навичок. Це спонукає педагогів змінювати як формат, так і зміст освітньої роботи з дітьми. Максимальний зв'язок із життям — те, на що мають орієнтуватися педагоги під час своєї роботи з дошкільниками, зокрема під час організації інтегрованих занять

працюємо з нормативними документами

Алла ГОНЧАРЕНКО

28 Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Я — киянин»: особливості та можливості впровадження

Зазвичай вихователь-методист наприкінці навчального року зіставляє й аналізує зміст чинних освітніх програм та обирає ту, яка буде найефективнішою для роботи дошкільного закладу в наступному році. При цьому він бере до уваги потреби дітей, соціальні умови їх розвитку та регіональні особливості, що впливають на освітній процес. Пропонуємо ознайомитися з програмою «Я — киянин», що розроблена з урахуванням регіонального чинника, адже призначена для впровадження в роботу дошкільних навчальних закладів столиці

допомагаємо методисту-початківцю

Ірина РОМАНЮК,
Світлана БОДНАРУК

31 Визначаємо та плануємо шляхи розв'язання пріоритетних завдань дошкільного закладу

У системі планування діяльності дошкільного навчального закладу особливе місце посідає визначення пріоритетних завдань на навчальний рік та знаходження ефективних шляхів їх розв'язання. Не варто ставитися до цього формально — адже робота над такими завданнями, якщо вони є актуальними та цікавими для всього колективу, здатна згуртувати педагогів та піднести діяльність закладу на якісно новий рівень

36 Орієнтовна циклограма діяльності вихователя-методиста на червень

професійно вдосконалюємося

Ірина ЛЕУС,
Оксана СМАЛЬ

38 Заглянемо до скрині творчості педагогів, або Конкурс педагогічної майстерності в дошкільному закладі

Конкурс педагогічної майстерності є одним зі способів професійного вдосконалення педагогів. Такий захід у дитячому садку для когось із учасників покликаний стати чарівним «батогом», а для когось — бажаним «прянником». Безсумнівно, участь у конкурсі завжди позитивно впливає на процес фахового зростання, спонукає педагогів до саморозвитку, дарує натхнення, блиск у очах, надію на гідну оцінку та перспективне майбутнє власних педагогічних ідей. До вашої уваги досвід проведення конкурсу педагогічної майстерності «Скриня творчості педагогів»

працюємо з вихователями

Олена КОВАЛЕНКО

44 Індивідуальний підхід до формування логіко-математичної компетентності дошкільників

Засвоєння математичних знань часто викликає труднощі в дітей, особливо під час навчання у початковій школі. Проте таких труднощів можна уникнути, вдавшись до індивідуалізації освітнього процесу вже в дитячому садку. Для цього, виявляється, не так багато й потрібно — створити умови для розвитку кожної конкретної дитини як своєрідної, неповторної, унікальної особистості. А головними помічниками у процесі індивідуалізації стануть знання особливостей кожного дошкільника та дидактичні ігри логіко-математичного змісту

Наталя ЦИБУЛЯК

49 Спостережливий вихователь: який він?

Протягом останніх років у дошкільних навчальних закладах активно впроваджують педагогіку розуміння як засіб оптимізації освітнього процесу. З огляду на це перед методичною службою постає складне завдання — постійно стимулювати вихователів до підвищення психолого-педагогічної компетентності з питань пізнання та розуміння дитини. Педагогічне розуміння передбачає наявність у особистості вихователя низки важливих професійних якостей. Однією з них є спостережливість

вивчаємо освітній процес

Ірина КАРАБАЄВА

56 Визначаємо особливості індивідуального розвитку старших дошкільників під час експрес-діагностики

У попередніх числах журналу ми описували особливості проведення експрес-діагностики рівня сформованості когнітивної та емоційної складових особистісно-оцінної компетенції старших дошкільників. Аби визначити, наскільки сформовані в дошкільників поведінкова складова особистісно-оцінної компетенції, а також соціально-комунікативна та художньо-продуктивна компетенції, не варто пропонувати дітям додаткові завдання. Важливо лише зафіксувати та правильно інтерпретувати результати бесіди та ігрового діагностичного завдання

свята й цікаві події

66 Усесвітній день шоколаду

Нatalia KONDRATENKO,
Світлана ВИНОГРАДОVA

68 Таємниці шоколаду

Конспект заняття для дітей старшої групи з порушеннями зору

ПРАЦЮЄМО З ВИХОВАТЕЛЯМИ

Засвоєння математичних знань часто викликає труднощі в дітей, особливо під час навчання у початковій школі. Проте таких труднощів можна уникнути, вдавшись до індивідуалізації освітнього процесу вже в дитячому садку. Для цього, виявляється, не так багато й потрібно — створити умови для розвитку кожної конкретної дитини як своєрідної, неповторної, унікальної особистості. А головними помічниками у процесі індивідуалізації стануть знання особливостей кожного дошкільника та дидактичні ігри логіко-математичного змісту

Олена КОВАЛЕНКО,
доцент кафедри дошкільної
освіти Педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
канд. пед. наук

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Віками математику справедливо вважають царицею наук. Нині математична наука бурхливо розвивається і проникає в найрізноманітніші галузі знань. Тож зниження уваги до математичного знання, математичної розвиненості дитини, що, на жаль, має місце в сучасній освіті, чинить непоправні негативні наслідки для отримання дітьми якісної освіти в цілому.

Підвищення рівня творчої активності, автоматизація виробництва, моделювання на електронно-обчислювальних машинах тощо потребують від представників більшості сучасних професій розвиненого вміння чітко й послідовно аналізувати процеси, що відбуваються в кожній галузі знань. Тому навчання в дитячому садку спрямоване, насамперед, на виховання в дітей звички до повноцінної логічної аргументації всього, що нас оточує. Проте усвідомлення математичних істин, формування математичної обізнаності є процесом інтимним, що вимагає відмови від фронтального навчання на користь індивідуалізованого підходу. До того ж груповий формат навчання математики винятково на заняттях позбавляє дитину зможи розуміти ці істини самостійно, активно включаючись у процес пізнання. А отже, спричинює низький рівень математичного розвитку дітей.

Індивідуалізація освітнього процесу

Індивідуальний підхід — один із провідних принципів педагогики, що передбачає необхідність взаємодіяти з кожною дитиною відповідно до її потреб і особливостей з метою її успішного навчання та сприяння розвитку позитивних задатків. Такий підхід містить широкий спектр педагогічних дій, зокрема вибір способів і темпу навчання відповідно до рівнів підготовки дитини та розвитку її здібностей.

Ключові слова:
індивідуальність;
індивідуальний підхід;
індивідуалізація освітнього
процесу; логіко-математична
компетентність; особистісне
навчання і виховання

Завдання індивідуального підходу можуть бути різними, але одне з головних — **допомогти дитині «знайти себе»**, наблизитися до розуміння своїх особливостей і навчитися їх продуктивно використовувати.

Індивідуальність — це ядро особистості, що зумовлює її неповторну своєрідність та самоцінність.

Борис Ананьев

ВИХОВАТЕЛЬ-МЕТОДИСТ
ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Індивідуалізація освітнього процесу передбачає його планування та здійснення відповідно до індивідуальних особливостей дітей. Ідеється на самперед про своєрідність розвитку і протікання їхніх пізнавальних психічних процесів — відчуттів, сприймання, мислення, пам'яті, уяви. Також слід обов'язково враховувати інтереси, нахили, здібності, особливості темпераменту й характеру кожного вихованця.

Особливості формування логіко-математичної компетентності

Сформованість логіко-математичної компетентності старших дошкільників є **необхідною умовою** їх готовності до шкільного навчання.

Логіко-математична компетентність базується на сенсорно-пізнавальному досвіді дітей і передбачає сформованість у них низки спеціальних знань і вмінь, а також таких якостей особистості, як пізнавальна активність, спостережливість, винахідливість.

Аби використати внутрішні резерви кожної дитини, пробудити й розвинути її творчі здібності, **у центрі уваги педагога** має бути зростаюча особистість, її інтереси, нахили і потреби. Навчання при цьому слід розуміти не як трансляцію інформації, а як активізацію і стимуляцію вільного процесу засвоєння знань, самостійного пошуку істини. Тож перевагу слід віддавати діяльнісним методам навчання, наповнюючи ними **інтегровані заняття**, у яких математику поєднувати з конструюванням, ліплінням, аплікацією, фізкультурними вправами, спостереженнями у природі тощо.

Необхідною умовою для стимулювання самостійної пізнавальної активності дітей під час інтегрованих занять є створення атмосфери доброчесливості, довіри, взаємної любові й поваги, наповнення процесу пізнання радістю і грою. А головне — надання можливості дітям пережити радість творчості.

Аби кожна дитина набула сенсорно-пізнавальної та математичної компетенцій, **дорослі мають дотримуватися основних порад** щодо забезпечення індивідуалізації освітнього процесу.

Роль гри в індивідуалізації навчання

У системі освітньої роботи з формування елементарних математичних уявлень доцільно широко використовувати **ігрові методи** і прийоми навчання. Адже завдання в дидактичних іграх логіко-математичного змісту зазвичай мають кілька ступенів складності, що дає змогу педагогу чутливо реагувати на постійно зростаючі можливості дитини, повсякчас стимулюючи її пізнавальну активність і мотивуючи отримати інтелектуальне задоволення від чергової перемоги над собою.

Під час застосування індивідуального підходу **особливого значення набуває моніторинг** рівня сформованості математичних уявлень дошкільників та розвитку їхніх мисленнєвих операцій. Саме він дає змогу педагогу постійно орієнтуватися на «зону найближчого розвитку» дитини.

Дидактичні ігри та вправи відкривають дітям широкий простір для самостійного пізнання світу, навчають практично застосовувати знання та вміння, креативно мислити.

Неодмінно слід організовувати для дошкільників ігри на розвиток уміння виокремлювати з цілого предмета окремі його ознаки; відбирати найістотніші з них та знаходити їх у інших, зовні відмінних предметах; виявляти зв'язки між предметами та явищами. Ці вміння є **важливою умовою розуміння** дітьми навколошнього світу, що дає дітям змогу систематизувати отримані знання та продуктивно їх використовувати у процесі мислення. А оволодіння класифікацією сприяє розумінню дошкільниками того, що лежить в основі схожості та відмінності предметів, розвитку вміння виокремлювати загальну значущу якість.

Саме тому доцільно передусім пропонувати дітям дидактичні ігри на класифікацію предметів за певними ознаками: кольором, формою, величиною. Матеріалом для таких дидактичних ігор можуть бути блоки Дьєнеша, зокрема ігри з одним, двома, трьома обручами, з різним природним матеріалом, численними предметами, що оточують дітей. Саме згадані матеріали є основою для проведення таких дидактичних ігор, як-от: «Заповни акваріуми», «Садівники», «Машини та гаражі», «Люди», «Метелики», «Книжки», «Іграшки», «Посуд», «Тварини», «Наша вулиця», «Магазин» тощо.

Свою діяльність, зокрема під час використання ігрових методів і прийомів навчання, педагог має спрямовувати на формування в кожній дитині цілісної картини світу, важливим компонентом якої є елементарні математичні уявлени, зокрема, уміння орієнтуватися у просторі, прагнення до пошуково-дослідницької діяльності та компетентної поведінки в різних життєвих ситуаціях.

Потужний розвивальний потенціал мають також предметні сюжетні картинки, коректурні таблиці, схеми й малюнки, авторами яких можуть бути самі діти. Продумуючи завдання різного рівня складності, педагоги мають змогу задовольнити індивідуальні освітні потреби кожної дитини, розвинуті вміння мислити й діяти самостійно та творчо, запам'ятовувати й відтворювати, знаходити нестандартні рішення.

Гендерні особливості як чинники успішності

Для ефективного здійснення педагогом індивідуального підходу важливо враховувати відмінності між дітьми різної статі. Питання про статеві розходження в процесі освоєння тих або тих знань завжди викликало інтерес і у теоретиків, і у практиків. Так, на думку психолога Іллі Каплуновича, дівчатка більш послідовні у своїх діях, логічні, чітко дотримуються послідовності правил під час розв'язання задач. Тоді як хлопчики швидше вловлюють суть, час-

тіше генерують ідеї (хоча не завжди правильні), проте не люблять ретельно їх перевіряти, тобто орієнтовані більше на результат, ніж на процес.

Психологи й педагоги відзначають, що дівчатам легше вчитися, принаймні на початковому етапі. Така різниця в рівні успішності навчання дітей у школі пов'язана з особливостями мотивації дівчаток і хлопчиків, специфічними для певної статі інтересами й схильностями, певними психофізіологічними особливостями, а також установками педагогів і батьків щодо успіхів дітей різної статі.

Вихователям необхідно враховувати й те, що **втома неоднаково позначається** на роботі мозку дітей різної статі. У хлопчиків більше страждають лівопівкульні процеси, пов'язані з мовним мисленням,

логічними операціями. А у дівчаток — право-півкульні — образне мислення, просторові відношення, емоційне самопочуття.

На жаль, розходження у внутрішньому світі хлопчиків і дівчаток **вихователі практично не враховують**. Завдання логіко-математичного змісту здебільшого розраховані на якусь безстатеву, усереднену істоту. Тоді як інтереси хлопчиків зосереджені на техніці, іграх-змаганнях, у яких можна реалізувати своє прагнення до перемоги, лідерства. Вони визнають лідерами сильних, сміливих та ініціативних однолітків. Водночас дівчатка від-

дають перевагу стосункам з веселими, поступливими ровесницями з м'якою вдачею. Усе зазначене є підставою для об'єднання дітей для виконання різноманітних пізнавальних завдань у підгрупи і за гендерною ознакою.

Уже на четвертому році життя хлопчики вибирають для ігор машини, кубики, інструменти; дівчатка — ляльки, одяг, посуд. У хлопчиків спостерігається ліпший розвиток технічних навичок, у дівчаток — побутових. Тож і логіко-математичні завдання варто наповнювати відповідним змістом, а математичні знання доцільно закріплювати:

- із хлопчиками під час конструювання, змагальних ігор;
- з дівчатками під час «математичної» кулінарії, соціально-побутових ігор.

Насамкінець наголосимо, що індивідуальний підхід є запорукою ефективності не лише формування елементарних математичних знань, а й освітнього процесу в цілому. Адже застосування такого підходу дає змогу педагогу повсякчас створювати ситуації успіху для кожного вихованця, ураховуючи його статеві особливості, темперамент, здібності та можливості, а ще — сприяти формуванню в дітей особистісної індивідуальності й неповторності.